

Ortadoğuda barışa çabuk ulaşılmalıdır⁽¹⁾

Dünyanın yeni düzeni de Amerikan tekelinde olmayacaktır

Yazan : H. Kissinger⁽²⁾
Çeviren : Ahmet ÖZER / Vali

▼ Körfez savaşının patlak verdiğini öğrenir öğrenmez ilk önce aklıma Başkan Bush geldi. Savaş sona erince de, keza Başkan Bush'un neler söyleyeceğini düşündüm. Aslında, her savaşın amacı kalıcı bir barış sağlamaktır. Bunun için, A.B.D. savaşın sona erişini takip eden haftalar içinde bir dizi önlemleri almakta yeteneğini ortaya koymak zorundadır:

- Körfez bölgesinde silâhlanmanın denetimi politikası hemen bir esasa bağlanmalıdır.

- Ekonomik ve sosyal gelişmede bir anlaşma da kaçınılmaz olmuştur.

- Bugünkü çatışmanın kaynağında yer alan Irak ve Kuveyt arasındaki toprak anlaşmazlığını düzenleyen bir uzlaşma sağlanmalıdır. İki ülke arasında doğrudan yapılacak müzakereler tabiatıyla bir dengeden yoksun olacaktır. Bununla beraber, petrol arama hakkı ve hudutların kesin olarak çizilmesi gibi bazı sorunlar bu suretle bir çözüme kavuşturulabilir.

- Terörizme karşı ağır yaptırımları öngören uluslararası bir program da zorunlu görülmektedir. Dünya, rehinelere karşı yapılan şantajlar karşısında eli kolu bağlı kalamaz.

Uzun vadede bir ihtilâfın sonunda ortaya çıkan yeni kuvvet dengelerini korumak pek mümkün olmayacaktır. Özellikle, Amerikan dış politikasına egemen olan düşünceler dikkate alınınca bunun hiç de kolay olmadığı anlaşılacaktır. "Yeni bir dünya düzeni", bugünkü Amerika'nın zihniyetini ifade eder. Oysa, bu yeni dünya düzeni, bu bölgeler arasında ve dünyanın çeşitli bölgeleri dahilinde birçok ağırlık merkezine sahip olacaktır.

Böyle bir dünyada, düzen ancak iki biçimde kalıcı olur: Egemen güç veya denge... ABD egemen güç olmak istemez. Zaten, artık o güçte de değildir. O halde, dünya düzeyindeki gibi, bölgesel düzeyde bir kuvvet dengesine bel bağlamak durumundayız. Körfez bölgesinde güvenlik mekanizmasındaki çok büyük yetersizlikten ileri gelen kötülüğün kaynağına kimsenin inemedi: 415 000 Amerikalının bölgeye sevki, Irak'ın askeri gücü ile modern Arap ülkelerinin askeri güçleri arasındaki uçurumu çok çarpıcı şekilde ortaya koymuştur. Irak'ın askeri gücünü önemli ölçüde azaltmaya imkân vermeyen her diplomatik başvuru, Saddam Hüseyin için bir zafer olarak kabul edilecekti. Gerçekten de, Saddam Hüseyin silâhlı bir çatışmaya girmek zorunda da değildir; O, ABD'yi destekleyen komşu hükümetleri yavaş yavaş çöker-

terek Irak'ın silahlı gücünü herkeşe kabul ettirmeye çalışacaktı. Petrolde varil başına fiyatları artırmak ve daha yüksek bir üretim kotası elde etmek için OPEC bünyesindeki durumundan da yararlanabilecekti. Bu durum, zaten güçlü olan askerî hazırlıklarını daha da kuvvetlendirmek ve balistik ve nükleer programlarını desteklemek için, ülkesine ek mali kaynaklardan yararlanma imkânı verecekti... ABD'nin yapacağı iki şey vardı: Bölgeye askeri güç yerleştirmek veya bölgeden çekilerek bölgeyi istikrarsız bir durumda bırakmak. Bu savaşın pratik sonucu, Irak'ın askeri gücünü Körfezdeki komşularının seviyesine çekmek olacaktır. Ancak, bölgede güçlerin sürekli bir dengede tutulması için, çok kuvvetli bir Irak ile çok zayıf bir Irak arasında kabul edilebilir bir anlaşmaya ihtiyacımız olduğunu görmek gülünç bir şey... Nihayet, bugünkü krizin sebeplerinden biri, Batılı ülkelerin, Irak'ın İranla yaptığı savaş boyunca Irak'ı silâhlandırmadaki aşırı acelecilikleri olmuştur.

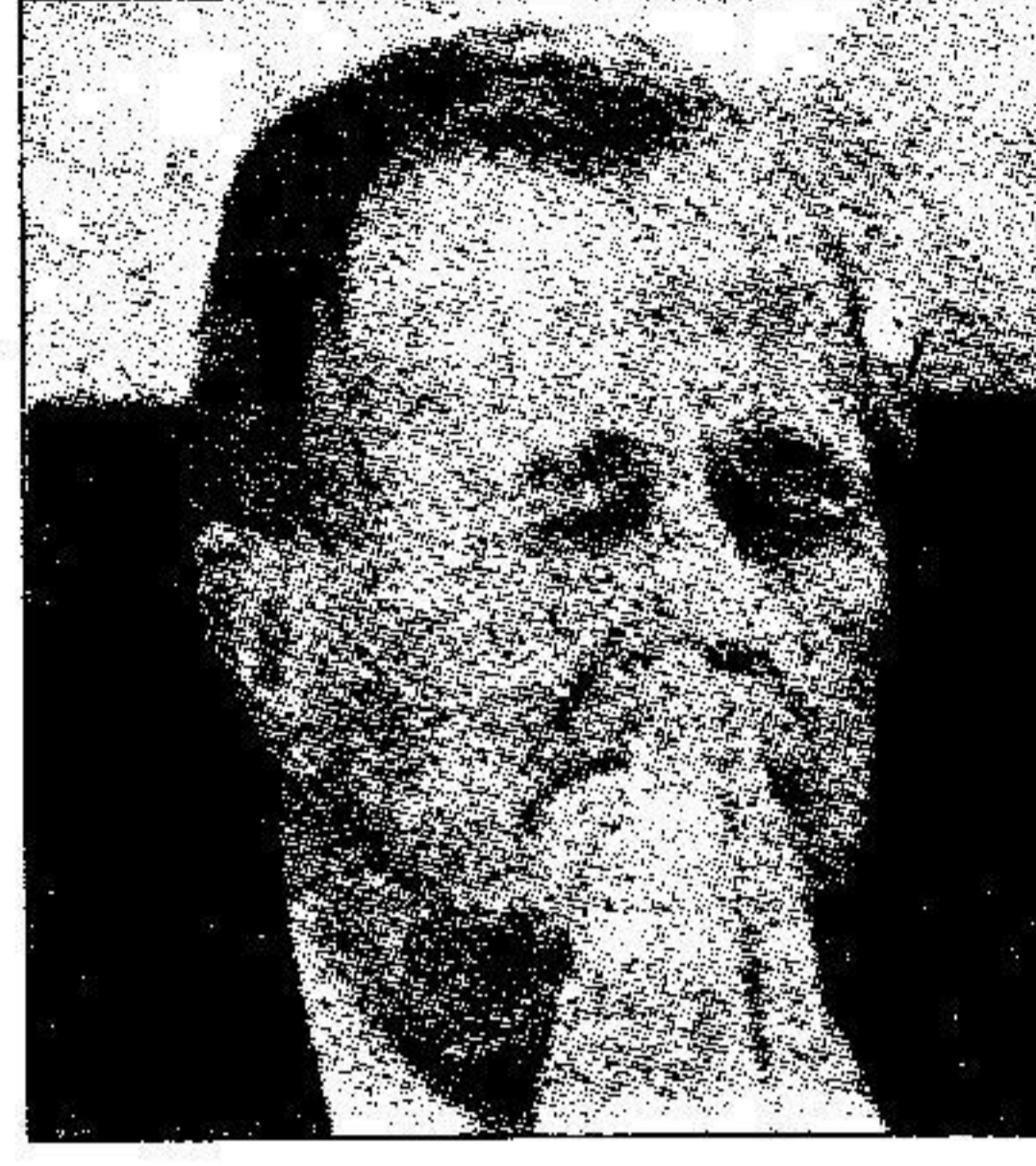
Bir şeyi unuttuk: İran'ı çok zayıflatırsak, Irak gelecek bir potansiyel tehlike haline gelecekti. Yanlış bir değerlendirme ile bu defa Irak'ı zayıf bırakırsak bu boşluğu İran doldurmakta acele edecektir.

İdeal olan ise, Irak'ın dışlarını biraz törpülemek ve onu kendisi-

(1) Paris Match - 7 Mart 1991, No: 2180

(2) ABD eski Dışişleri Bakanı

ne saldırı için fırsat kollayan komşularının bir istilâsına karşı koyacak kadar bir güçte bırakmak idi.

Irak'ın yeniden "scud" füzele-
rine sahip olmasına, büyük hare-
ket kabiliyeti olan "Sofistike
uçaklar" dahil, yüksek teknoloji
kullanılmasına ne biyolojik ve
nükleer silâhları geliştirme gücü
içinde olmasına izin veremeyiz.
Ancak, Irak konvansiyonel silah-
lar yardımıyla bir kara istilâsına
karşı kendisini savunmakta ye-
tersiz kalmazsa, uzun vadede,
bu durumu kuşkusuz bölgenin
istikrara kavuşturulmasına yar-
dımıcı olacaktır.

Körfezde yeni kuvvetler den-
gesi sürekli bir Amerikan askeri
varlığına dayandırılmamalıdır.
Bölgede sürekli bir şekilde üstle-
nen büyük boyutlu batılı kara gü-
cü, aşırı uçtakilerin ve milliyetçi-
lerin tahriklerine kendiliğinden
hedef oluşturacaktır. Amerikan
kuvvetleri zaferden sonra bölge-
den çekilmelidirler.

Ambargonun başlıca sakın-
cası, dünyanın bu bölgesinde
batılı kara birliklerinin uzun süre
tutulmasıdır. Körfez bölgemizde,
yaptırımların meyvelerini vermesi
için gerekli olan 12 veya 18 ay
müddetle, 400.000 askerinin konu-
şlandırılması hemen hemen
imkânsız olacaktır. Ancak, bu va-
deden önce, Amerikan kuvvetle-
rini çekmeye başlarsak, Arap
müttefiklerimiz arasında bir pani-
ğe yol açmış oluruz. Sovyetler
Birliği'nin Körfez üzerinde yeni-
den bazı görüşlere sahip olaca-
ğını da akıldan çıkarmamak ge-

reker. Bugünkü durumda, iç so-
runları, Moskova'nın dışarda ma-
ceracı girişimlerde bulunmasına
engel teşkil etmektedirler. Ne var
ki, Rusların 200 yıl bölgeye göz
koymuş olmaları, yayılcılık
eğilimlerini işaret etmektedir. Ve
bu eğilim Sovyetler Birliğindeki
50 milyon müslümanın dürtüsü ile
daha da artabilir. İçişlerini bir dü-
zene koyar kaymaz Kremlin; Or-
tadoğu'da özellikle İran'da,
Irak'ta, Pakistan'da ve müşterek
sınırı olan Türkiye'de yeniden da-
ha aktif hale gelecektir. Nihayet,
şurası çok önemli ki, yeni kuvvet-
ler dengesi, arap-israil anlaş-
mazlığında çözüm şanslarını çok
artıracaktır. Saddam Hüseyin'in
egemen olduğu ya da onun bü-
yük etkisi olan bir barış süreci
felâket olacaktır. Çünkü, bu du-
rum gösterdi ki, Ortadoğu'da
diplomatik çözüme doğru giden
yol, aşırıçılıktan, terörizmden ve
kaba kuvvetten geçmektedir. Bu
yüzdendir ki, Başkan Bush, Filis-
tin sorunu ile Kuveyt sorunu ara-
sında bir bağ kurulmasını inat ve
ısrarla kabul etmemekte haklıdır.
Ancak, yenik düşmüş bir Sad-
dam Hüseyin ile, ılımlı Arap yö-
neticileri daha bir güçlü hale ge-
lecekler, ABD'nin güvenliği arta-
cak ve İsrail daha geniş bir ma-
nevra sahası elde edecektir.

Ne zaman bir müzakereden
söz edilse, Arap-İsrail sorunu or-
taya çıkar: İsrail'in hudutlarını altı
gün savaşı öncesine çeken Kudüs
için yeni bir statü belirleyen,
Arapları İsrail devletini tanımaya
zorlayan ve kalıcı bir çözümü gü-
vence altına alan genel bir dü-

zenleme öngören uluslararası bir
konferans nasıl toplanacaktır?

Her şeyden önce, uluslararası
bir konferansın başarılı olacağını
pek zannetmiyorum. ABD böyle
bir arena'dan tamamen uzak
durmamalıdır. Savaşın başlamasın-
dan hemen önceki Fransız tutu-
mu zaten olabilecek şeyleri sez-
memize yaradı. Arabulucu rolü
oynama yerine, ABD İsrail'in
avukatı olmaya itilecek ve de İs-
rail, ABD ile uyuşmadığı her du-
rumu sırtına saplanmış bir hançer
gibi hissedecektir. Her ne olursa
olsun, İsrail üzerinde ABD etkisi
çok kesin olduğu için, ben sade-
ce ABD, İsrail ve ılımlı Arap dev-
letlerini yükümlü kılan uzaktan bir
diplomatik süreci tercih ederim.
İkinci olarak, İsrail için 1967 ön-
cesi sınırları içine çekilmek ve bir
Filistin Devletinin kurulmasına ta-
nık olmak, tartışma konuları değil
fakat tam anlamıyla bir ölüm kalım
meselesi olacaktır. Ürdün'ün de-
nizle sınırı 50 milden (80 km) da-
ha az. Telaviv ve Hayfa arasın-
daki dar geçit 1967 öncesi hudutla-
rında çizildiği gibi sadece 10 mil
genişliğindedir (16 km.) Mümkün
olan en iyi koşullarda bile, o ka-
dar ihtilâflı bir durumdan çıkan iki
devleti bu kadar sıkışık bir arazi-
de hapsedmek çok güç olacaktır.

Üstelik, 1967 öncesi hudutlara
dönüş halinde bile, bugün aşağı
yukarı Ürdün'deki kadar Arap İs-
rail'in kontrolünde yaşayacaktır.
Diğer Araplara kendi kaderlerini
tayin hakkı tanınırken, bir grup
Arap nasıl İsrail'in kontrolü altın-
da yaşayacaktır? Yeni bir Filistin
devleti yaratılarak, 1967 öncesi

hudutların teşkili İsrail'in toprak alanını küçültmesine ve belki de tamamının yok olmasına doğru hızlı bir ilk merhale olacaktır. Üçüncü olarak, İsrail'e (boyun eğmek) sadece hukuksal değil, fakat aynı zamanda psikolojik bir tahrik olacaktır. Tek başına, İsrail'in güvenliğini sağlayabilecek hukuksal bir çözüm yolunun mevcut olduğuna anlamakta güçlük çekiyorum.

Nihayet, Kuveyt, muhtemel bir Irak saldırısına karşı koyacak durumda olmasa bile, yine de Irak'da barış halinde yaşıyordu. Yahudi Devleti husumetin dışında kalmak için elinden geleni yaptığı bir sırada Saddam Hüseyin bu ihtilaf sırasında İsrail'e saldırdı. Dördüncü olarak, inandırıcı bir garanti nasıl sağlanacak? Kuveyt'in olaya kurban gittiği hakkında tam bir görüş birliği vardır. (İsrail için böyle düşünmek çok geç). Kuveyt'in direncini yeniden hale yola getirmek için tam altı ay geçti ve bu süre içinde bu ülke, halkının kapı dışarı edilmesiyle, bilinçli olarak yağmalandı ve soyup soğana çevrildi.

Bütün bu sebeplerle, bugünkü haliyle kabul edilen barış süreci ancak bir çıkmazla sonuçlanacaktır. Bu süreç, tarafları, bugün için kesinlikle kabul edilemez şeylere zorluyor: İsrail'in Filistin'i, Arapların Yahudi Devletleri kabul etmeleri gibi... Filistin sorununun çözümü için öngörülen çare ile Araplar arasındaki hele hele Araplar ile İsrail arasındaki hiç bir sorunun çözüldüğünü görmediğim gibi, bunu kalıcı bir barışı sağlamaya yönelik hukuki bir belge olarak göremiyorum.

Bugünkü soruna nihai bir çözüm öngörmek, rüyaların, hakikât olduğunu görmek demektir.

Diğer taraftan, bugünkü statüko, her iki kamptaki ilimli kişilerin ümitlerini er geç sona erdirecektir.

Daha bugünden birçok İsrailli barış sürecinin kabul edilebilirliğini, büyük fedakârlıklar gerektiren tek taraflı bir metoddan başka bir şey olmadığını düşünüyor. İs-

railliler, işgal ettikleri topraklar üzerinde gerçek bir kontrole sahip olmadıkça geri vermek istemiyorlar. Aksi takdirde bu kâğıt üstünde kalacaktır. Ve birçok Arap, özellikle Filistin Kurtuluş Örgütü, Ortadoğu'nun, hasmının belkemiğini onu yere düşürüncüye kadar eğmek için barış görüşmelerinden yararlanılan yeni bir Vietnam olduğunu düşünüyorlar.

Bir ara çözüm, Irak'a karşı bir zaferden yeni dönem ilimli Arap Hükümetlerinden İsrail ile Filistin arasında bir tampon bölge oluşturmalarını istemekten ibaret olacaktır. Bu durum, zımnî bir barış karşılığında İsrail'in geri vereceği toprakların yüzölçümünün biraz azalmasına yol açacaktır. ABD aşağıdaki aşamaları kapsayacak bir süreçte arabuluculuk görevi yapabilir:

- Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin gözetimi altında, ABD, İsrail ve Körfez savaşı sırasında koalisyonda yer alan Arap ülkelerinden oluşan bir konferans toplanmalıdır.

- İlimli Arap ülkeleri beş veya altı yılı kapsayacak belli bir zaman için Arap kontrolüne terk edilecek toprakların üzerinde ve-

sayet yetkisine sahip olmalıdırlar.

- Bu ülkeler, keza, Birleşmiş Milletlerin gözetimi altında bu bölgelerin askerden arındırılmasını üstlenmelidirler.

- İsrail bütün Gazze sahil şeridini, işgal ettiği topraklardan nüfusun en yoğun olduğu bölgeleri, güvenliği için önemli gördüğü kısım dışında, geri vermelidir. Boşalttığı toprakların askerden arındırılıp arındırılmadığını denetleme işlemine İsrail'in iştiraki sağlanmalıdır.

- Ara dönem içinde ayrı bir devletin meydana gelmesine yer vermeden anlaşmalarda bir hükümete ilk ademi ele alınmalı ve bunun talimatı verilmelidir.

Vesayet idaresi, içinde Filistin Kurtuluş Örgütü'nün kabul ettiği kişilerin anahtar rolü oynayacağı bir idareyi işbaşına getirmelidir.

Şayet bu senaryonun işleme-yeceği ortaya çıkarsa, başka bir ara çözüm araştırılmalıdır. Zira, sadece bu tip bir çözüm bizi açmazdan kurtaracaktır. Ve Müttefiklerin Irak zaferini izleyen aylar, bu çözümün de ele alınmasını zorlaştıracak rekabet durumlarına tanık olacaktır. Bu şansın mutlak surette kaçırılmaması gerekir.

P.E.N

Yazarlar Derneği
Turkish P.E.N

İNCELEME ARAŞTIRMA YARIŞMASI

Nâzım Hikmet'in
90. Doğum Yılı Nedeniyle

"DÜŞÜNCE SUÇU VE TÜRKİYE'DE DÜŞÜNCE SUÇLARI"

50-200 sayfalık çalışmalarla
15 Kasım 1991 tarihine kadar katılınabilecek.

Seçiciler Kurulu: Rona Aybay, Emil Galip Sandalcı, Afşar Timuçin, Şükran Kurdakul, Alpay Kabacalı

Yarışma Şartnamesi PEN'den (Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han. 3/3
Cağaloğlu / İst.) sağlanabilir.